

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. פרי מפרי וגידולי קרקע אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע.....1
- ב. הטוען טענת גנב באבידה משלם תשלומי כפל.....3
- ג. היכן פקדוני אמר ליה אבד משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו שאכלו משלם את הקרן.....4
- ד. הודה על פי עצמו משלם קרן וחומש ואשם.....5
- ה. ואפי' טוען טענת גנב בשבועה הוא דמשלם תשלומי כפל אבל שלא בשבועה אינו משלם תשלומי כפל.....6
- ו. ונקרב בעל הבית אל האלהים לשבועה.....6

דף סג.

א. פרי מפרי וגידולי קרקע אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע

כבר התבאר במסכת נזיר דף לה: ולעיל דף נד: שאחר¹ שמפרישין מעשר ראשון בכל שנה מפרישין מעשר שני שנאמר (דברים יד פסוק כב) עֲשֹׂר תַעֲשֹׂר אֶת כָּל תְּבוּאֹת יִרְעָךָ, ובשנה שלישית וששית לאחר שנת השמיטה מפרישין מעשר עני חלף מעשר שני ובשביעית עצמה הכל הפקר ואין בה תרומות ומעשרות.

מעשר שני² נאכל לבעליו לפנים מחומת ירושלים שנאמר (שם פסוק כג) וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ וְגו', ונוהג בפני הבית ושלא בפני הבית, אבל אינו נאכל בירושלים אלא בפני הבית³.

¹ רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק א הלכה א

² רמב"ם שם פרק ב הלכה א

³ ואף על גב דקי"ל קדושה שני' קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא כמש"כ רבנו בפ"א מתרומות ובפ"ו מבית הבחירה מיהו צריך שיהא מזבח בנוי שיוכלו להקריב עליו בכורות ואם אין מזבח בנוי א"א לאכול מע"ש אבל אם בנו מזבח אף בזה"ז אפשר לאכול מע"ש כמש"כ רבנו בפ"ו מביה"ב הט"ו. חזו"א שביעית סי' ג' סק"ד ומעשה רוקח וכ"כ הטור ביו"ד סי' של"א וכ"ד ס' התרומה שהביא הכ"מ שהרי כ' שם בעצמו בסי' י' דדוקא כשבנה מזבח והוא כדעת רבנו וכ"כ בשמו בכ"פ פ"ו וצ"ע מה הקשה עליו הסמ"ג אבל ד' סה"ת צ"ע מטעם אחר שהרי כולנו טמאים וטמא אסור לאכל אפי' מע"ש טהור וכבר תמה ע"ז הב"ח ביו"ד סי' של"א ובס' ישועות

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

הרוצה⁴ לפדות פירות מע"ש חוץ לירושלים שרוצה לחללן על המעות, פודה אותן בדמיהן⁵ ואומר⁶ הרי המעות האלו תחת הפירות האלו או הפירות האלו מחוללות על המעות האלו, ואם לא פירש אלא הפריש מעות בלבד כנגד הפירות דיו, ואינו צריך לפרש ויצאו הפירות לחולין, ויעלו המעות לירושלים ויוציאם שם שנאמר (שם פסוק כד) וְכִי יִרְבֶּה מִמֶּךָ הַדֶּרֶךְ כִּי לֹא תֻכַּל שְׂאתוֹ וְגו'.

אין נלקח⁷ בכסף מעשר אלא מאכל אדם או משקה אדם שגידוליו מן הארץ, או גידולי גידוליו מן הארץ, כגון הפרט המפורש בתורה⁸ (שם פסוק כו) בַּבֶּקֶר וּבַצֹּאן וּבַיִין וּבַשֶּׁכֶר וְגו'. אבל מאכל בהמה אינו נלקח בכסף מעשר⁹.

לפיכך אין לוקחין בכסף מעשר מים ומלח¹⁰ כמהין ופטריות לפי שאין גידוליהם מן הארץ, ולא פירות מחוברין לקרקע, ולא פירות שאינן יכולים להגיע לירושלים, לפי שאינן דומין לבקר וצאן.

מלכו וכנראה דס"ל דאיסור טומאת הגוף הוא ג"כ מפני שמטמא את המע"ש בשעת אכילה אבל אם לא הוכשרה אין איסור גם בטומאת הגוף וצ"ע וקצת סמך לזה מדרגן בפ"ה דמע"ש מ"ב הא אם הפרישו בטומאה משמע דכל האיסור משום שמטמאו וע"ש במלאכת שלמה אבל ביבמות ע"ג ב' מכות י"ט ב' לכאן לא משמע כן וצ"ע. דרך אמונה ציון ההלכה שם ס"ק טו.

⁴ רמב"ם שם פרק ד הלכה א

⁵ דאע"ג דמע"ש שוה מנה שחיללו על פרוטה מחולל ה"מ בדיעבד אבל לכתחלה אסור לעשות כן

⁶ אבל במחשבה א"א לחלל מע"ש כ"כ בחזו"א דמאי סי' ט"ו סק"ה והוכיח זה מדברי הר"ש דבעי עסוקין באותו ענין מיהו י"א שדעת רבנו אינו כן וכ"כ במשנה ראשונה וישועות מלכו ועה"ש דלפ"ד רבנו סני במחשבה. דרך אמונה ציון ההלכה ס"ק ה.

⁷ רמב"ם שם פרק ז הלכה ג - ה

⁸ דרשי' כלל ופרט וכלל ונתת הכסף בכל אשר תאזה נפשך כלל בבקר ובצאן וביין ובשכר פרט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל מה הפרט מפורש ולד ולדות הארץ וגידולי קרקע אף אני מרבה כל ולד ולדות הארץ וגידולי קרקע והעופות והדגים והציר של דגים והחגבים נקחין בכסף מעשר וי"א שאין לוקחין דגים וכ"ש ציר מכסף מעשר שאינן גידולי קרקע לפי שאין ניוזנין מן הקרקע לבד. דרך אמונה שם טו.

⁹ ולכן כל דבר שפטור מתרומה ומעשר מחמת שאינו אוכל אין ניקח בכסף מעשר כגון תמרות של תלתן ושל חרדל ושל פול הלבן ושל צלף והקפריסין של צלף שזרעו לזרע כמש"כ רבנו בפ"ב מתרומות ה"ד וכן השבת שזרעה לזרע אין ירקח נקנה בכסף מעשר כמש"כ רבנו שם ה"ה דפטור מתרומה מיהו דבר שראוי ע"י תיקון אף אם תיקונו קשה כמו קור וכן כפניות שהן תמרים מדקל וזכר שאין נגמר פריו לעולם אף שפטור ממעשר מ"מ ניקח בכסף מעשר כיון שראוי לתקנו אך אם אין עומד כלל לתיקון אף שאפשר לתקנו אין ניקח בכסף מעשר אא"כ תיקנו כמו לולבי זרדים והחרובין וכן עור אף שראוי לתקנו אין ניקח בכסף מעשר בפ"ע ויש להסתפק אם שקדים המרים נקחין בכסף מעשר הואיל ואפשר למתקן ע"י האור. דרך אמונה שם יא מהחזו"א מעשרות ב ס"ק ו

¹⁰ שהמים אין גדלים מהקרקע והמלח ג"כ אדמה שרופה היא ואין זה גידולי קרקע ואפי' מים ומלח מעורבין יחד אין קוני

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אבל הדבש והביצים והחלב הרי הן כבקר וצאן, שאעפ"י שאינן גידולי קרקע הרי הן גידולי גידוליה.

למרות שבזמן הזה אינו יכול להעלות הנלקח בבסוף מעשר לאוכלו בירושלים, י"א¹¹ שמדת חסידות שפודין מע"ש בזמן הזה בשוויו, כדרך שפודין אותו בפני הבית¹², והורו הגאונים שאם רצה לפדות שוה מנה בפרוטה לכתחלה בזה"ז פודה¹³, ויאמר הוא וחומשו יהא מחולל על פרוטה זו¹⁴ או על פרוטה ממטבע זה לא יהיה זה חמור מן הקודש ומשליך הפרוטה לים הגדול¹⁵. ומנהגינו היום לייחד בתיבה א' או בכיס או בשאר מקום משומר, מטבע גדולה שיוכל לחלל עליה הרבה פעמים. ויחלל כל פעם על פרוטה ממנה וכשנתמלא המטבע יקח מטבע של פרוטה ויחלל המטבע הגדולה עליה, חוץ מפרוטה חמורה¹⁶. והמטבע הקטנה ישליך לים, ולא יחזור לחללה על המטבע הגדולה, ומעתה המטבע הגדולה יצאה לחולין חוץ מהפרוטה החמורה, ויכול לחזור ולחלל עלי' עד שתתמלא.

דף סג:

ב. הטוען טענת גנב באבירה משלם תשלומי נפל

¹¹ רמב"ם שם פרק ב הלכה ב - ג

¹² שאז ה' אסור לפדות רק בשויו [וגם בבית שני שה' מדרבנן לפ"ד רבנו ספ"א דתרומות] ומ"מ בדיעבד גם בזמן הבית אם פדה שוה מנה על שוה פרוטה מחולל כמו בהקדש.

¹³ דמה שאסרו בזמן הבית הוא שלא יפסיד המע"ש ובוזה"ז שבלא"ה אין המע"ש נאכל מפני הטומאה אין כאן הפסד ומותר לכתחל

¹⁴ תוס' ב"מ נ"ד א' וכו' בתוס' הרא"ש שם ובתוס' שני' שמוכא בשמ"ק וכן בתו' ר"ה ל"א ב' ד"ה וביקש וכן מנהגינו ע"פ מרן ז"ל וכו' בחזו"א דמאי סי' ג' סקט"ז ועי' בריטב"א ב"מ נ"ד א' בתי' בתרא דדעתו דא"צ לומר הוא וחומשו וכו' דעת הכו"פ פ"מ ומ"מ כ' הכו"פ דטוב לאומרו ועי' בקה"י לאאמור"ר זללה"ה זרעים סי' כ"ב הסבר על זה וראיתי בס' מנחת שלמה סי' ע"א סקב"ב דטוב שיכוין שמוסיף חומש רק על עיקר המעות ולא על החומשין וכדלק' פ"ה ה"ג ובדיעבד מהני גם אם לא כיון ע"ש וע"ל בפ"ט בצה"ל אות קי"ח בשם השאלתות. ציון ההלכה שם כב.

¹⁵ אבל אם משליכה לשאר נהרות צריך שחיקה תחלה ולכן יקצצנה לשנים או לשלישה וישליך החתיכות לנהר או ישליכנה לבור עמוק שילך לאיבוד או ישחוק ויזרהו לרוח כדי שלא יבא לידי תקלה שישקול בה משקלות וכה"ג ובגבולות העיר העתיקה של ירושלים א"א לפדות את המע"ש אא"כ נטמא. דרך אמונה שם טז

¹⁶ שראוי שישתדל כל אדם שיהי' לו במטבע שלו פרוטה מע"ש ודאי מדגן תירוש ויצהר של מי שצמח בשדהו ובעל השדה חילל עליו שהוא החמור ביותר [וזה נקרא פרוטה חמורה] ואז יוכל לחלל עליו תמיד כל פחות מש"פ וכשנתמלא המטבע ומחללה על פרוטה אחרת יאמר פרוטה החמורה של מע"ש ישאר מע"ש והמותר מע"ש שבמטבע זה מחולל הוא וחומשו על מטבע השני כדי שיוכל אח"כ לחלל על מטבע זה פחות מש"פ, דרך אמונה פ"ה לד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

כבר התבאר לעיל דף נז. שכל ליסטים מזויין¹⁷ אונס הוא¹⁸, ואפילו אם גם הרועה מזויין.

והטוען טענת גנב באבירה ונשבע, ואחר כך באו עדים שהאבירה ברשותו ושקר טען, משלם תשלומי כפל שנאמר (שמות כב פסוק ח) על כל אבדה וגו' ישלם שנים לרעהו, ו"א¹⁹ שהוא כשיטעון שנגנבה בליסטים מזויין שהוא אנוס ופטור, אבל אם טען שנגנבה בלא אונס פטור מן הכפל מפני שהוא חייב לשלם על פי טענתו ששומר אבירה כשומר שכר הוא. וי"א²⁰ ששומר אבירה כשומר חנם הוא, ולפיכך גם בטענת גנב סתם חייב כפל שהרי נפטר הוא בטענה זו.

ג. היכן פקדוני אמר ליה אבד משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו שאכלו משלם את הקרן

¹⁷ שו"ע ונו"כ שג ג, וכמ"ש בגמרא (ב"מ דף צג ע"ב) שהליסטים מוסר נפשו יותר. ולכאורה מוכח מרש"י (שם) שאינו צריך אפילו לנסות ולהציל, וכן משמע בסעיף ה שבאופן דלא הוי אונס, כגון זאב אחד, דוקא כשלא השתדל להציל חייב, אבל כשהשתדל להציל אין לך אונס גדול מזה, משמע שבאופן דהוי אונס, אפילו לא השתדל להציל פטור, אא"כ יכול להשתדל להציל ע"י רועים אחרים, וצ"ע. ומבואר בגמרא דוקא בליסטים מזויין אמרינן כן, אבל בשאינו מזויין חייב השומר לעמוד כנגדו, דאמרינן אוקי גברא בהדי גברא, וכתב הרשד"ם (חו"מ סימן תל) דדוקא כשבא ליקח הבהמה או החפץ, אבל אם בא להכותו אינו חייב לעמוד כנגדו, וכ"ש בנדון דידיה כשהספן רצה להכותו, אף על פי שהוא יחידי, כיון שיש עוד ספנים גויים, לא היה חייב לעמוד שם, וכשברח מהספינה הוי אונס גמור, עיין שם.

¹⁸ וכתב בכנה"ג (סימן שג) בשם המבי"ט שלא אמרו ליסטים מזויין אונס הוא, אלא כשלקחו בגלוי אבל אם לקחו דרך גניבה, אף על פי שהוא מזויין מיקרי גניבה, ובנה"מ (סק"ב) כתב שליסטים מזויין לעולם פטור, דרחמנא פטור בפירוש בכלל שבויה. וכתב (שם) הכנה"ג בשם תומת ישרים שכל שיש בידו חרב וחנית הרי הוא בכלל ליסטים מזויין.

¹⁹ רמב"ם הלכות גניבה פרק ד הלכה ד

²⁰ רמ"א רסז מז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

הטוען טענת אבידה²¹ בפקדון ונשבע ובאו עדים שהיה אצלו פטור מכפל, ואפילו²² חזר וטען טענת גנב קודם שבאו עדים ונשבע ואחר כך באו עדים פטור מן הכפל, שכבר נפטר בשבועה הראשונה²³.

ד. הודה על פי עצמו משלם קרן וחומש ואשם

שבועת הפקדון כיצד²⁴, כל מי שיש ממון חבירו בידו, בין פקדון בין מלוה, או שגזלו או עשקו או מצא לו אבדה ולא החזירה, וכיוצא בזה ותבע ממנו ממון שיש לו בידו וכפר בו²⁵, הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר (ויקרא יט פסוק יא) וְלֹא תִכְחַשׁוּ²⁶, זו אזהרה לכפירת ממון. ואין לוקין על לאו זה. לפי שנתן לתשלומין. וגם מכיון שאין בו מעשה.

ואם נשבע²⁷ לו על שקר על ממון שכפר בו הרי זה עובר בלאו אחר ועל זה נאמר (שם) וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ זו אזהרה לנשבע על כפירת ממון, ושבועה זו היא הנקראת שבועת הפקדון.

ומה הוא חייב על שבועת הפקדון ששקר בה, משלם את הקרן שכפר בו עם תוספת חומש, ומקריב אשם ודאי בין שהיה מזיד בין שהיה שוגג שנאמר (שם ה פסוק כא כג) וְכִחַשׁ בְּעֵמִיתוֹ בְּפִקְדוֹן או בְּתִשְׁוּמָת יָד או בְּגִזְלָה או עֲשָׂק אֶת עֵמִיתוֹ. וגו'. וְהָיָה כִּי וגו' ולא נאמר בו ונעלם ממנו, לחייב מזיד בשוגג.

²¹ רמב"ם שם הלכה ג

²² הלכה למשה שם א

²³ טור שנבלשון הרמב"ם שכבר יצא הפקדון מידי הבעלים משבועה ראשונה ועיין לחם משנה שהקשה שהיה לו לרבינו לומר משום דקנה בשבועה ראשונה להתחייב באונסין דהיינו סברת ר' חייא בר אבא בפרק הגזול ע"פ

²⁴ רמב"ם הלכות שבועות פרק א הלכה ח – יא וכסף משנה שם שו"ת רדב"ז ח"ה סי' קסב ד"ה הפרק הא' ואפילו אם כחש מחמת הבושה ודעתו להחזירו אח"כ עובר משום לאו זה (מהר"ם שיק על המצוות מצוה רכו חי' הגר"י פערלא לספר המצוות לרס"ג סוף ל"ת מה)

²⁵ ונראה שמכחש לעכו"ם אינו עובר בלאו זה שהרי נאמר בעמיתו וכמש"כ בחידושי הריטב"א חולין צד ע"א "וכי כתיב בסיפא דקרא איש בעמיתו דממעט גוי, ההיא **אדלא תכחשו** ולא תשקרו קאי, ובמקום שאין חילול השם בדבר" וכן הוא ביראים סי' קכד [דפוס ישן – רנה] ד"ה נ"ל לפרש וא"כ אם מכחש בגוי מחמת שרוצה להשתמט ממנו עד שיהיה לו מעות ואין חילול השם כגון שהגוי מסופק בדבר וסומך על דברי הישראל יהיה מותר ואין עובר משום לאו זה

²⁷ רמב"ם שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

והוא שיזיד בפקדון או בממון שנתחייב בו וידע בו בשעת שבועה, אבל אם שגג ושכח שיש לו אצלו ממון וכפר ונשבע ואחר כך ידע הרי זה אנוס ופטור מכלום, וכן אם לא ידע שאסור לישבע לשקר על כפירת ממון הרי זה אנוס ופטור.

אם כן היאך היא שגגת שבועת הפקדון, כגון שנעלם ממנו אם חייבין עליה קרבן אם לאו וידע שהיא אסורה ושיש לו אצלו ממון זו היא שגגתה, וזדונה שידע שחייבין עליה קרבן.

ה. ואפי' טוען טענת גנב בשבועה הוא דמשלם תשלומי נפל אבל שלא בשבועה אינו משלם תשלומי נפל

הטוען שנגנב הפקדון מביתו²⁸, ונשבע על זה ואח"כ באו עדים שנשבע לשקר שהיה הפקדון בידו, דינו כגנב וחייב בכפל, ואם טבח או מכר משלם ד' וה', אבל אם לא נשבע קודם שבאו עדים לא²⁹.

ואינו מביא אשם על פי עדים על שבועתו, ואינו מביא חומש שאין החומש משתלם עם הכפל,

ואם באו עדים קודם שישבע אינו משלם אלא הקרן בלבד.

ו. ונקרב בעל הבית אל האלהים לשבועה

ארבעה שומרים³⁰ נאמרו בתורה ושלשה דינין יש להם, ואלו הן הארבעה שומרין שומר חנם, והשואל, ונושא שכר, והשוכר. ואלו הן שלשה דינין שלהן:

שומר חנם שנגנב הפקדון ממנו או אבד, ואין צריך לומר אם נאנס הפקדון אונס גדול כגון שהיתה בהמה ומתה או נשבת ה"ז נשבע ששמר כדרך השומרין ופטור, שנאמר (שמות כב פסוק ו ז) **כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף או כְּלִים לְשׁוֹמֵר וְנִגְנַב מִבֵּית הָאִישׁ וְגו'** ונקרב בעל הבית אל האלהים. ואינו חייב לשלם כי אם בפשיעה³¹.

²⁸ רמב"ם הלכות גניבה פרק ד הלכה א

²⁹ טור שם

³⁰ רמב"ם הלכות שכירות פרק א הלכה א ב

³¹ שו"ע ונו"כ רצא א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

השואל משלם הכל בין שאבד דבר השאול או נגנב בין שארעו אונס גדול מזה כגון שמתה הבהמה השאולה או נשברה או נשבית שכך כתוב בשואל (שם פסוק יג) וְכִי יִשְׁאַל אִישׁ מֵעַם רֵעֵהוּ וְנִשְׁבַּר אוֹ מֵת בְּעֵלָיו אֵין עִמּוֹ שְׁלֹם יִשְׁלֹם.

נושא שכר או השוכר שניהם דין אחד יש להן אם נגנב או אבד הדבר השכור או שנמל שכר על שמירתו הרי אלו משלמים, ואם ארעו אונס גדול מזה כגון שהיתה בהמה ומתה או נשברה או נשבית או נטרפה הרי אלו נשבעין שנאנסה ופטורין שנאמר (שם פסוק ט – יא) וּמֵת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אֵין רֹאֶה שְׁבַעַת ה' תְּהִיָּה בֵּין שְׁנֵיהֶם וּגו' אם נגנב מעמו ישלם לבעליו.

נמצאת אומר שומר חנם נשבע על הכל, והשואל משלם את הכל חוץ מן המתה בשעת מלאכה כמו שיתבאר, נושא שכר והשוכר משלמין את האבידה ואת הגניבה ונשבעין על האונסין הגדולים כגון שבורה ושבוייה ומתה וטריפה, או שאבד הדבר בספינה שטבעה בים או נלקח בלסטים מזויין וכל כיוצא באלו משאר אונסין הגדולים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

